

OTTA - Vzdělávání dětí a mládeže v architektuře

Dne 26. května 2016 se na půdě ČKA uskutečnila debata v rámci Otevřeného think tanku architektů (OTTA) na téma vzdělávání dětí a mládeže v architektuře – zájmu o prostředí ve kterém žijí. Setkání zástupců pracovní skupiny Vzdělávání ČKA, neziskových organizací, státní správy, vysokých architektonických škol, architektů, pedagogů i politiků navázalo na mezioborovou diskusi pořádanou 1. dubna 2014 v Plzni. A stejně jako tehdy probíhalo ve spolupráci s platformou Architekti ve škole, Nadací Proměny Karla Komárka a spolkem Pěstuj prostor. Setkání zahájil garant OTTA Petr Lešek. Poté vystoupily s úvodními příspěvky spoluautorky Memoranda Architektura ve vzdělávání Kristýna Stará (Architekti ve škole) a Jolana Říhová (Nadace Proměny Karla Komárka), moderování diskuse se ujali Petr Klíma a Marek Sivák (Pěstuj prostor). Cílem setkání bylo zhodnotit aktuální situaci zařazování témat spjatých s architekturou a kulturou prostředí do vzdělávacího systému, a to na všech stupních škol. Zároveň bylo snahou organizátorů pokusit se nastínit budoucí strategii v této oblasti.

Dva roky od podepsání Memoranda – Architektura ve vzdělávání

V úvodním vystoupení Kristýny Staré, (Architekti ve škole), a Jolany Říhové (Nadace Proměny Karla Komárka), bylo připomenuto podepsání memoranda Architektura ve vzdělávání v dubnu 2014.

Memorandum, jehož základem se stalo diskusní mezioborové setkání OTTA konané 1. 4. 2014 v Plzni, shrnuje současné nedostatky vzdělávání dětí a mládeže v tématech spojených s architekturou a tvorbou kulturního prostředí a zároveň předkládá návrhy řešení nepříznivé situace: od nutné koordinace a metodického vedení, přes revizi RVP (Rámcových vzdělávacích programů), vytvoření expertní skupiny, sestavení metodiky, vzdělávání pedagogů, architektů, až po podporu neziskových organizací.

- Memorandum – Architektura ve vzdělávání je ke stažení na www.cka.cz

Memorandum navazuje na dokument z roku 2009 s obdobným názvem Memorandum o vzdělávání a architektuře, který podepsali tehdejší předseda ČKA Dalibor Borák a ministr školství Ondřej Liška na konferenci o politikách architektury evropských zemí, kterou pořádala ČKA v rámci předsednictví České republiky EU.

Vzdělávání součástí Politiky architektury a stavební kultury ČR

Strategický dokument Politika architektury a stavební kultury ČR (PA) se podařilo schválit vládou 14. ledna 2015. Jeho cílem je mimo jiné „zlepšovat kvalitu prostředí vytvářeného výstavbou, podporovat participaci veřejnosti a zlepšit osvětu a vzdělávání v tématech spojených s architekturou, urbanismem a příbuznými obory“.

Důležitá ustanovení z memoranda se podařilo do PA implementovat. V kapitole nazvané „Vzdělávání, osvěta a výzkum“ je zmíněn jako jeden z hlavních cílů „podporovat a rozvíjet výchovu a vzdělávání v oblasti architektury, urbanismu, územního plánování, krajinářské architektury, stavební kultury a kvality prostředí na všech stupních škol“.

Implementace jednotlivých opatření PA v tématu Vzdělávání má proběhnout v období 2015-2020.

- Politika architektury a stavební kultury ČR je ke stažení na www.cka.cz

Pracovní skupina pro implementaci architektury do vzdělání nebyla zatím zřízena

Na základě Opatření 6.3.1 vyplývajícího z Politiky architektury a stavební kultury ČR mělo MŠMT (ve spolupráci s MMR, MŽP, NÚV, ČKA, ČKAIT, AUÚP, veřejnou správou na úrovni krajů a obcí, vysokými školami a neziskovými organizacemi) vytvořit do roku 2015 pracovní skupinu zabývající se implementací vzdělávání o architektuře a stavební kultuře na základních a středních školách a metodikou prezentace tématu v širších souvislostech. Do roku 2017 má být zpracován dokument s charakteristikou, pojmy, cíli, učivem a výstupy vzdělávání o architektuře, urbanismu, územním plánování, krajinářské architektuře a stavební kultuře na všech stupních škol. Sestavení dokumentu by mohl pomoci výzkum TAČR – Výzkum vhodných nástrojů ke zvyšování stavební kultury (tento výzkum se zabývá tématem revize RVP, tématy pro pedagogické fakulty i architektonické školy atd.). Následně má dojít k začlenění tématu do jednotlivých vzdělávacích oblastí, zajištěno vzdělávání pedagogických pracovníků, architektů i státních úředníků atd. Dosud však nebyla zřízena pracovní skupina, která by se jednotlivými kroky mohla zabývat.

Aktivít ze strany iniciativ přibývá

Od roku 2014 se podařilo realizovat řadu projektů a akcí, které přispěly k podpoře záměru začleňování architektonických témat do vzdělávání. Kromě přijetí memoranda Architektura ve vzdělávání a Politiky architektury a stavební kultury ČR, se v rámci příprav nového Státního programu EVVO a EP 2016-2015 podařilo již do verze k veřejnému projednání v únoru 2016 mimo jiné zařadit Evropskou úmluvu o krajině, komplexní pojetí krajiny a pojem vystavěného prostředí. Při přípravě Standardů výtvarné výchovy pro základní vzdělávání se daří díky spolupráci s PaedDr. Markétou Pastorovou z Národního ústavu pro vzdělávání zpracovávat modelové úlohy z oboru architektura a urbanismus. Na podzim letošního roku by měly být k dispozici závěry již zmíněného Výzkumu vhodných nástrojů ke zvyšování stavební kultury (TAČR).

Pod vedením architektů Kristýny Staré a Ondřeje Teplého Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV) v Plzni do své programové nabídky pro pedagogy všech stupňů zařadil i seminář Architektura ve vzdělávacích programech, který se věnuje nejen aktuální situaci u nás i v zahraničí, ale též představuje pro většinu vzdělávacích oblastí metodické materiály a aktivity přímo využitelné ve výuce. Na FA VUT proběhl projekt zaměřený na tvorbu metodiky kurzů pro animátory, lektory galerií a učitele 1. st. ZŠ nazvané Architektura do galerií a škol. Studenti FA ČVUT a FP TUL se zapojili do osvěty a tvorby metodických výukových materiálů v rámci projektu Architekti ve škole – Architektura ve vzdělávání. Dochází tak k mezioborové komunikaci a předávání informací.

Nadace Proměny Karla Komárka (NPKK) pravidelně pořádá pod vedením Jolany Říhové semináře pro pedagogy (pedagogové především mateřských škol jsou školeni v metodice, představeny jsou modelové úlohy, osvědčené programy, literatura, videa atd.). Dále jsou pořádány konference určené pro pedagogy, architekty, odborníky, rodiče i širší veřejnost. Oblíbené jsou také exkurse s výkladem architektů. Pedagogům je určen tematický portál Proměny pro školy.cz, kde jsou mimo jiné zveřejňovány modelové úlohy.

Architektura se též objevuje v programech volnočasových kroužků (např. ZUŠ Pardubice Polabiny, DDM hl. m. Prahy) či samostatných kurzech (např. EduTech, Naše město - NPKK). Další neziskové organizace pořádají pravidelné či jednorázové programy pro školy a workshopy pro děti. Doposud bylo zpracováno zhruba 10 prakticky využitelných prací či výzkumů na téma zapojování architektury do výuky.

Důležitou praktickou formou vzdělávání dětí a mládeže v architektuře je jejich zapojení do plánování a realizace projektů ve veřejném prostoru a do revitalizace prostředí škol. Dlouhodobě se tomu věnuje Nadace Proměny Karla Komárka v programech Parky a Zahrada hrou, dále spolek Pěstuj prostor, CpkP - Kreativní demokratická škola, Eduin – Extra třída, Nadace Partnerství a další.

Chystají se i další kroky, např. IPR Praha připravuje Centrum architektury a městského plánování, v rámci jehož činnosti by měl vzniknout prostor také pro vzdělávání. FUA TUL plánuje uspořádat setkání architektů z Polska a České republiky, kteří se věnují pořádání architektonických kurzů pro děti a mládež. V rámci projektu Architekti ve škole se připravuje slovník pro žáky i učitele. Či Eduin ve spolupráci s Architektury ve škole, NPKK a ČKA plánuje společný osvětový projekt Školní prostory.

Architektura je i nadále do výuky zařazována nesystémově

I přes výše uvedené aktivity a úsilí se stále nedaří intenzivněji zapojovat téma do vzdělávání a prosadit kroky, které by zajistily systémovou státem garantovanou implementaci. Architektura tedy zůstává i nadále závislá výhradně na iniciativách architektů, neziskových organizací nebo osvětových pedagogů. Zapojování dětí a studentů do úvah o rozvoji prostředí, kde žijí, není dostatečné. Témata jsou v praxi aplikována zřídka, chybí metodika, učitelé nejsou dostatečně o důvodech a možnostech zapojování architektonických témat informováni (ani na pedagogických fakultách, ani v praxi). Nemají proto o vzdělávání v této oblasti zájem a téma jim zůstává cizí. Ani na školách architektury není prozatím kladen důraz na sdílení znalostí a zkušeností v této problematice.

Z diskuse

Poslankyně Martina Berdychová nabídla iniciovat schůzku se zástupci ministerstev, na níž bude v rámci Poslanecké sněmovny téma prezentovat a tudíž vyvíjet požadovaný tlak. Zároveň je možnost oslovit v této věci více poslanců.

Markéta Pastorová z Národního institutu pro vzdělávání je přesvědčena, že je nezbytná koordinace tématu napříč resorty a vzdělávacími obory. Nelze spoléhat pouze na činnost pracovní skupiny. Rovněž upozornila na „zahlcenou“ škol stále novými informacemi, tématy a aktivitami a na to, že každé nové téma vyžaduje čas, kontinuální mezioborovou diskuzi a stále „oživování“. Je třeba, aby se zájem o téma se stal určitým „standardem“. Vhodné je oslovovat a motivovat jak jednotlivé pedagogy a školy v dané lokalitě, tak koordinovat téma na úrovni teoretické a předávat informace ohledně dokumentů na úrovni státu. Důležité je pak soustavné vytváření odborně garantovaných metodických materiálů jako „mostu“ mezi teoretickým uchopením tématu a potřebami praxe.

Člen PS Vzdělávání ČKA Radek Kolařík připomněl, že ČKA distribuuje Politiku architektury a stavební kultury ČR všemi kanály – ať už při jednáních na ministerstvech, se zástupci měst a obcí, na vysokých školách atd. plnění opatření ale záleží na zájmu ministerstev (o naplňování

dokumentu Politika architektury a stavební kultury ČR viz zpráva Josefa Morkuse, Bulletin ČKA 1/2016 s. 36-37).

Podle Radka Kolaříka je jedním z hlavních úkolů dostat téma mezi pedagogy – oslovit pedagogické fakulty i učitele na školách. Dle zkušeností Kristýny Staré i Markéty Pražanové si učitelé neuvědomují, proč by měla být architektura do výuky začleňována. Často ji považují za složitý obor a výuky se bojí. Je proto nutné předat srozumitelnou argumentaci důvodů, prezentovat příklady dobré praxe, náměty. Jako podpůrné materiály pro argumentaci lze použít výzkumy, v nich je často i srovnání se zahraničím. Je nutné vyvolat poptávku po tématu. Snahy „zdola“, směrem od iniciativ, jsou důležité, ale mohou být marné, pokud nedojde k systémové podpoře shora, od státu, tvrdí Jolana Říhová.

Součástí diskuse bylo také téma financování aktivit podporujících začleňování architektury do vzdělávání, včetně činnosti koordinační skupiny, získávání finančních zdrojů pro neziskové organizace, tvorbu výukových materiálů a vzdělávání pedagogů. Implementace Politiky architektury a plnění stanovených opatření má stanovený rozpočet, o jehož využití nejsou k dispozici bližší informace.

ČKA projevuje dlouhodobý zájem o tuto problematiku, přesto podle vyjádření člena představenstva Pavla Martinka komora v tuto chvíli není schopna zastávat koordinační roli tématu. PS Vzdělávání je zaměřena především na výkon profese architektů, tedy vzdělávání vysokoškolské (akreditace oborů). Nižším stupňům vzdělávání se věnuje členka PS Lenka Burgerová. Prospěšné by bylo dle členky PS Reginy Loukotové zpracovat strategii ČKA týkající se architektury ve vzdělávání. Zvážit by se dle Pavla Martinka mohla také varianta vytvoření samostatné pracovní skupiny pod ČKA věnující se osvětě, nižším stupňům vzdělávání a implementaci architektury do výuky. Informace z OTTA budou předány na představenstvu ČKA, které by se přímo tématu vzdělávání dětí a mládeže mělo věnovat.

Jednou z variant, jak prosazovat téma architektury, krajiny a veřejného prostoru, je také jejich přetiskování v učebnicích pro ZŠ a SŠ. Diskutovala se proto také vhodnost iniciovat schůzky s vydavateli učebnic. Dle Jolany Říhové bylo téma RVP a učebnic diskutováno s pedagogy a nebylo vyhodnoceno jako nejpálčivější. Zásadní je především pracovat s motivací a vzděláváním pedagogů. Dokud téma nebude vnímáno mezi pedagogy jako důležité a neukáže se jim prakticky, jak s ním pracovat, budou se mu i nadále vyhýbat.

Závěr

Účastníci setkání jsou přesvědčeni, že architektura je nedílnou součástí naší kultury a téma péče o prostředí, v němž žijeme, je nesmírně důležité. Pro to, aby bylo prostředí vnímáno, chápáno jeho hodnoty a možnosti jeho kvalitního rozvoje, je nutné dlouhodobě pěstovat a utvářet vztah a spoluodpovědnost k místu. Zainteresované organizace, včetně ČKA, proto budou i nadále usilovat o systémové začlenění architektury do vzdělávání na všech úrovních a standardizaci metodiky pro výuku, a to tak, aby docházelo k rozvoji představitosti, estetického a prostorového vnímání, pochopení prostředí i krajiny.

Další vhodné kroky:

- Zajistit koordinaci a metodické vedení tématu – zajistit expertní mezioborovou skupinu složenou z pedagogů, architektů, zástupců ministerstev atd., která by byla činností pověřena, včetně rozvoje další spolupráce a financování; ČKA by měla zvýšit tlak na MMR;

- Oslovit pedagogické fakulty, především katedry, v jejichž předmětech se architektonická témata objevují (výtvarná výchova, výchova k občanství, dějepis, environmentální výchova apod.) s žádostí o zavedení témat do vzdělávání budoucích pedagogů.
- Organizovat specializovaná školení pro pedagogy;
- Zapojovat do aktivit studenty vysokých architektonických škol a architektky;
- Podporovat aktivní zapojování dětí, studentů, pedagogů do revitalizace prostředí škol a veřejných prostranství, a to koordinovaně ve spolupráci s architekty;
- Usilovat o vznik standardizovaných metodik a výukových materiálů;
- Prosazovat revizi Rámcového vzdělávacího dokumentu (RVP); ze strany ministerstva školství se nepředpokládá v dohledné době změna dokumentu a není v něm tudíž možné zřetelněji téma ukotvit; změna RVP je jen dílčím krokem;
- Zvýšit podporu neziskového sektoru a mezioborovou spolupráci;
- Propojovat experty a zajistit meziresortní spolupráci, zejména mezi ministerstvy a jimi zřízenými organizacemi (především MMR ČR, MŽP ČR, MŠMT ČR)
- Zajistit sdílení zkušeností mezi iniciativami a organizacemi
- Šířit všemi cestami osvětu o významu kvality vystavěného prostředí.

Zapsala: Markéta Pražanová

Schválil: Petr Lešek

Další informace

www.architektiveskole.cz

www.nadace-proměny.cz

www.cka.cz

www.pestujprostor.plzne.cz